
Ante Čovo
NOVI CRKVENI POKRETI
TEOLOŠKO-PASTORALNO PROMIŠLJANJE

New church movements Theological-pastoral analysis

UDK: 267:
261.2

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 1/2007.

Sažetak

U ovom radu autor progovara o novim crkvenim pokretima s temeljnom nakanom kako ih teološki i pastoralno shvatiti i uključiti ih u život i poslanje Crkve. Polazi od razjašnjenja pneumatološko-karizmatske stvarnosti same Crkve kao i svakoga duhovnoga života, autor u prvom dijelu rada iznosi bitne odrednice biblijskog utemeljenja karizmatske stvarnosti Crkve i daje kratki pogled na povijest djelovanja Duha Svetoga u poticanju karizmi. U tom svjetlu se promatra odnos između dvaju bitnih darova Duha Svetoga u Crkvi: hijerarhijski i karizmatički. Autor, nakon toga, dijagnosticira razloge nastajanja samih pokreta, osvrćući se na stanje unutar društva i Crkve i iznosi koji su mogući uzročnici tolike raširenosti novih religioznih pokreta, pitajući se o tome jesu li oni 'znakovi vremena'. U trećem dijelu rada autor iznosi teološko-duhovno i pastoralno prosuđivanje crkvenih pokreta. Osvrće se na reakcije crkvenog učiteljstva i pastira, na pozitivne datosti, na moguće rizike i opasnosti kao i na kriterije razlučivanja na koje su svi bezuvjetno pozvani.

Ključne riječi: Duh Sveti, narod Božji, karizma, hijerarhija, duhovno iskustvo, znakovi vremena, pokret, župa, zajedništvo i različitost

UVOD

Tijekom povijesti Crkve "redoviti pastoral" uvijek je primao plodne poticaje i nove duhovne pobude od svetih ljudi i žena. Ali je doista trebalo čekati drugu polovicu prošlog stoljeća da se u Crkvi vidi širenje i cvjetanje tolikog broja spontanih duhovnih pokreta. Velika raširenost i neprestani rast tih novih pokreta ima zasigurno nešto neprotumačivoga u vremenu u kojemu se u nekim zemljama smanjuje broj onih koji nastoje prakticirati vjeru i sudjelovati u životu zajednice. Neki od njih se nadahnjuju na velikim karizmama povijesti. No velika većina, tvrdi Balthasar, "nastala je zahvaljujući novim i autonomnim inicijativama Duha Svetoga"¹ iz nutarnje životnosti same vjere. Istu tvrdnju možemo pročitati u *Christifideles laici*: "Ako je udruživanje vjernika u povijesti Crkve na neki način stalna značajka, o čemu sve do danas svjedoče razne bratovštine, treći redovi i različite udruge, ono je ipak dobilo poseban uzlet u današnje vrijeme koje je svjedok rađanju i bujanju mnogovrsnih oblika okupljanja: društava, skupina, zajednica, pokreta. Zaista, uz tradicionalno združilaštvo, kadikad kraj samih njegovih korijena, proklijali su novi pokreti i udruženja, posebni svojim izgledom i ciljevima: toliko je bogatstvo i gipkost pomoći kojom Duh opskrbljuje crkveno tkivo, i tolika je također sposobnost inicijative i velikodušnosti našega laikata" (CL 29).²

Novi crkveni pokreti su bez sumnje, pod nadahnućem Duha, ali je veliko pitanje koliko i kako se mogu uklopiti u vjekovnu hijerarhijsku strukturu Crkve. Oni koji prijanjanju prakticiranju vjere i liturgijskom životu na ustaljeni način, ni pošto se ne osjećaju obogaćenima novim, nego štoviše isprovociranima. Posljedica toga je zabrinutost, opreznost, ali možda i izvjesna pastoralna lijenost.

Stoga i ne čudi da unutar naroda Božjega prevladava "kri-tička" predrasuda: neshvaćanja i slijeganja ramenima, uopćavanje problematičnih pojedinačnih iskustava, namrštena lica

¹ H.U. VON BALTHASAR, *Gottbereites Leben*, Einsiedeln 1993., str. 216.

² IVAN PAVAO II., *Christifideles laici. Vjernici laici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997. O laičkim pravima na udruživanje i njihovoj svrsi prema Zakoniku kanonskog prava vidi: J. BRKAN, *Obveze i prava vjernika laika*, Split 2005., str. 124-149. U bilješci 161. donosi popis udruga i pokreta u Hrvatskoj; G. GHIRLANDA, "Carisma e statuto giuridico dei movimenti ecclesiali", u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti nella Chiesa*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 1999., str. 129-146.

pred "pretjeranim zanosom", optužbe zbog fanatizma, sektaštva, fundamentalizma. Sve to izlaže opasnosti ocrnjivanja (klevetanja) članova novih pokreta i prikrivanju velom samoga njihovog poslanja.

Nužno je shvatiti pokrete u njihovoj cjelovitosti. Sagledati njihovo poslanje za evanđelje i za Crkvu u suvremenom svijetu. Pogled treba usmjeriti na društvenu i crkvenu stvarnost u koju se oni smještaju: Iz kojega su terena nikli? Kako se predstavlja opći pastoralni vid u koji se smještaju? Koji antropološki čimbenici pomažu njihov rast? Jesu li oni nastali iz posebnog iskustva Duha ili radi toga što je zamrla duhovnost i značenje Duha u kršćanstvu? Je li riječ o nekom "iskustvu slobode" u Duhu, što bi se moglo povezati s izvjesnom liberalizacijom u Crkvi i u svijetu, pa i u nepovezivanju Duha samo uz hijerarhiju?³

1. PNEUMATOLOŠKO-KARIZMATSKA DIMENZIJA CRKVE

Nužno je poći od Duha Svetoga da bismo primjereno shvatili smještanje pokreta u Crkvi i da bismo im ispravno vrednovali pastoralnu djelotvornost. Svi katolički pokreti polaze u svojoj katehezi od osobe Isusa Krista i uzdižu se prema Duhu Svetom. Time se izriče temeljna istina kršćanstva: za istinsko razlučivanje što je od Duha potrebno je osloniti se na Krista. Za kršćane nema drugog Duha osim onoga Isusovog. Bog svojim Duhom želi sve ljude sresti i voditi ih na njihovom povijesnom putu.

1.1. Biblijsko utemeljenje

Crkva se rađa pod križem. Izvire iz probijenoga boka Krista raspetoga (usp. SC 5).⁴ Pokazuje se u svoj svojoj bogatoj punini na Pedesetnicu. Duh Sveti, dar umrloga i uskrsloga Isusa Krista, neprestano je oživljava, posvećuje, podržava, obogaćuje

³ M. JURČEVIĆ, "Povratak pentekostalnog vremena – Crkva između fundamentalizma i relativizma", u: *Riječki teološki časopis* 7 (1999.), br. 1, str. 65.

⁴ Konstitucija "Sacrosantum concilium" o svetoj liturgiji, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti. Latinski i hrvatski*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980. Svi dokumenti II. vat. koncila navode se prema istom izdanju.

uvijek novim darovima (usp. LG 4;⁵ AG 4⁶). Događaj Pedesetnice duhovno ne pripada samo prošlosti jer “Crkva je stalno u blagovalištu, ona ga nosi u srcu” (GŽ 66),⁷ i “kad Duh Sveti provali, on uvijek remeti i ruši svako vlastito ljudsko umovanje i planiranje”.⁸

Mi smo u jedinstveni i neponovljivi događaj Krista u Crkvi neprestano uronjeni po djelu Duha Svetoga. On je taj koji čini uvijek sadašnjim i djelujućim utjelovljenje, smrt i uskrsnuće Kristovo. On je taj koji čini vječno živom Riječ Božju, koja je uvijek ista, a ipak je uvijek nova. Riječ je Božja upravo po Duhu Svetom suvremena svakom čovjeku i mjestu. On spaja sadašnjost s budućnosti “dovlačeći” u sadašnjost ljudi Božji događaj. Neprestanim djelovanjem Duha Svetoga uskrslo Kristovo tijelo može se uprisutniti u svim mjestima i u svim vremenima. Otkupiteljska milost Pashe koja nam je dana u sakramentima može se prenijeti sve do nas. Posvećenje vjernika u Kristu postaje stvarni događaj, svima dostupan. Važna je ta zadaća, jer ustvari Duh je onaj „koji jedinu Objavu koju je Krist donio ljudima aktualizira u Crkvi svih vremena i svih mjesta time što daje da bude živa i djelotvorna u srcu svakoga pojedinca: “Branitelj – Duh Sveti, koga će Otac poslati u moje ime, poučavat će vas o svemu i dozivati vam u pamet sve što vam ja rekoh (Iv 24,25-26) “. ⁹ Objava nam svjedoči da, svaki put kada Bog “izlazi iz sebe”, to čini u Duhu: tako je u stvaranju – “Duh je Božji lebdio nad vodama” (Post 1,2); tako je u proroštvu – “Izlit ću Duha svoga na svako tijelo, i prorocat će” (Jl 3,1; usp. Dj 2,18); tako je u Utjelovljenju – “Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti” (Lk 1,35); tako je u Isusovu krštenju na Jordanu – “Duh poput goluba siđe na nj” (Mk 1,10); tako je u Crkvi na koju se izliva Duh na Pedeseticu – “primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas” (Dj 1,8). Duh daje život i poslanje. Zanimljivo je Congarovo razmišljanje o dvama silascima Duha koji se odnose na Isusa. Prvi silazak Duha Svetoga je Isusa, Riječ Božju, Sina Marijina, dozvao u život. U drugom silasku pri krštenju Duh

⁵ Dogmatska konstitucija “Lumen gentium” o Crkvi II. vat. koncila.

⁶ Dekret “Ad gentes” o misijskoj djelatnosti Crkve II. vat. koncila.

⁷ IVAN PAVAO II., *Enciklika Dominum et vivificantem. Gospodina i životvorca*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.

⁸ J. Kardinal RATZINGER, *U službi istine*, Mostar-Zagreb 2002., str. 90-91.

⁹ IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente. Nadolaskom trećeg tisućljeća*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996., str. 44.

je Isusa pomazao za mesijansku službu. Na nas to on ovako primjenjuje: "Sasvim slično krštenje daje da se u krilu Crkve začnemo i rodimo, dok nam potvrda daje sudioništvo u Kristovu mesijanskom poslanju".¹⁰

Teološka i biblijska upotreba termina dar razlikuje posvetnu milost (haris), bitni i osnovni dar, od karizmi (harisma) koje osposobljavljaju za pojedine službe i zato se ne radi o jedinom i nužnom, nego o raznim darovima, podijeljenima među razne članove za izgradnju Crkve. Oni nisu samo vidioци i proricateљи budućnosti, nego i tumači suvremenih događaja, bodritelji na vjernost Gospodinu, opominjatelji i navjestitelji kazni i progonstva zbog nevjernosti Njemu. Proroku Joelu izlivanje Duha na cijeli narod značajka je suda svijeta. Treba međutim zamijetiti da ta pneumatska djelatnost, tj. stvarnost Duha, pripada na individualnu razinu: ona spada u područje stvaralaštva i izbijanja novog.¹¹

Uz jedan izuzetak (1 Pt 4, 10), samo Pavao i takozvani pavlovski spisi upotrebljavaju riječ karizma. Ta riječ potječe iz *charis* ili *charein*, ključnih riječi za teološko razumijevanje Staroga i Novoga zavjeta, koje znače besplatnost, dragovoljnost i Božji dar koji se otvara i dotiče čovjeka. Karizma, za Pavla, tvori strukturalnu osnovu zajednice. Ona za njega znači nešto uobičajeno, naprosto konkretnu funkciju koju svatko provodi u zajednici za dobro sviju (usp. 1 Kor 12,4-6; 7-10 i 28-31; Rim 12,6-8). Pavao precizira taj model govoreći kako je Crkva jedno tijelo s mnogo udova, oživljenih istim Duhom, od kojih svaki ima svoju službu. Nema ni jednog uda koji ne bi bio karizmatičan, dakle koristan, te koji ne bi imao određeno mjesto u zajednici (usp. 1 Kor 12, 21.25). Karizma je poziv što ga Bog upućuje svakome da vrši određenu službu u zajednici, osposobljavajući ga za tu službu a sastoji se u konkretnom pozivu, primljenom posredstvom spasičeskog događaja, koji se provodi u zajednici, tvoreći tu zajednicu, gradeći je neprestano i služeći ljudima u ljubavi. Karizma je, dakle, služba.¹² Duh razdjeljuje svoje darove svakome kako hoće (1 Kor 12,11). Stoga ne smijemo misliti kako postoji samo određena vrsta karizme poput, na primjer, onih što se stječu nekim sakramentom: "Božju milost koja je u tebi polaganjem mo-

¹⁰ Y. CONGAR, *Der heilige Geist*, Freiburg 1982., str. 457.

¹¹ Usp. A. DALBESIO, *Lo Spirito Santo nel Nuovo testamento, nella Chiesa, nella vita del cristiano*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1994., str. 15-17.

¹² Usp. J. GNILKA, *Teologija Novoga zavjeta*, Herder – Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999., str. 91-92.

jih ruku" (usp. 2 Tim 1,6). Karizma nije vezana za institucionalizaciju sakramentalnog ređenja. Svatko treba, na svom mjestu, u svojoj službi i sa svojim sposobnostima, služiti drugima (usp. Lk 3,10-18). U pavlovskom smislu karizma je „osposobljenost za život i služenje u Crkvi koja proistječe iz milosti, uvijek posebno dodijeljene od Duha Svetoga“.¹³

1.2. Pogled na povijest

Svako razdoblje povijesti Crkve poznaje istinske crkvene duhovne pokrete koji se pokazuju kao odgovor na potrebe vremena i koji cvjetaju u različitim oblicima.¹⁴ Već u Pracrkvi susrećemo suživot službe i karizme, pa djelomice i njihovo suparništvo. Mlada Crkva poznavala je mnoštvo službi, služenja, karizmi koje su se često čak djelomično preklapale. Tijekom povijesti posvećenjem je zaređena služba u Crkvi postala odlučujućom i karizme nije toliko budila koliko ih je pravnim kriterijima ograničavala. Katolička crkva je prema van tijekom stoljeća postala kleričkom Crkvom. Napetosti u Crkvi između institucije i karizme nerijetko su odveć rano završavale pozivanjem na poslušnost. Istinski promatrajući povijest kršćanskog življenja uočićemo bogatstvo osoba, duhovnih žena i muškaraca, koji su bili u mucu s religioznim shemama. Te su osobe trpjele marginalizaciju, čak i progone, da bi sačuvala vjernost onome na što ih je Duh poticao da budu i da čine. Tek je Drugi vatikanski koncil u svojem novom viđenju Crkve opet otkrio raznolikost karizmi i time suodgovornost „neposvećenih“ laika.

Unatoč svemu, povijest Katoličke crkve obilježena je karizmama. Kao početak karizmatskog pokreta u povijesti Crkve može se spomenuti montanizam koji se slomio zbog sukoba i napetosti između hijerarhijskog i karizmatskog shvaćanja Crkve.¹⁵

¹³ H. MÜHLEN, „Charisma“, u: *Praktisches Lexikon der Spiritualität*, Freiburg-Basel-Wien 1988., str. 183.

¹⁴ Opširnije o karizmama i pokretima u povijesti Crkve vidi: F. GONZALEZ FERNANDEZ, „Carismi e movimenti nella storia della Chiesa“, u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2000., str. 71-103. P.J. CORDES, *Non estinguete lo spirito. Carismi e nuova evangelizzazione*, Cinisello Balsamo 1992.

¹⁵ Usp. P. KRÄMER - J. MOHR, *Charismatische Erneuerung der Kirche*, Trier 1980., str. 13-47; R. LAURENTIN, *Karizmatička obnova. Katolički duhovnici, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 1979., str. 165-166.

Sv. Ante pustinjač osjetio je poziv da napusti svijet i pobjegne u samoću. Taj je izazov urodio divnim pokretom pustinjačkih otaca koji su i velikoj oskudici uspjeli sačuvati radikalizam svog nadahnuća. Zapadno benediktinsko monaštvo¹⁶ je, nakon pada Zapadnoga rimskog carstva, karizmatski oblik života koji živi evanđeosku radikalnost kao oživljujuću snagu unutar Crkve. To iskustvo ne žive u pustinji nego u zajednici u čemu se može iščitati povratak zajedničarskom životu prve Crkve, ali unutar zidina opatije koje ih odjeljuju od ostalog svijeta. Monaštvo se ne suprotstavlja strukturi lokalne Crkve, nego se u nju uključuje kao obnoviteljska snaga koja se pokazala pastoralno veoma djelotvornom. U 12. i 13. stoljeću Duh je izazvao silnu revoluciju unutar Crkve. Dok regularni kanonici predstavljaju nagnuće svjetovnog klera prema zajedničkom životu i monaškom načinu življenja, Duh rađa prosjačke redovi koji označuju nagnuće redovnika da se duboko uključe u društveni život preko apostolskog djelovanja. Prosjački redovi, karmelićani, dominikanci, franjevci i drugi, označavaju neizbrisivi karizmatski trag u povijesti Crkve.¹⁷ A u dvadesetom stoljeću, zajedno s redovničkim kongregacijama novijeg datuma,¹⁸ svjedoci smo nastanka svjetovnih instituta.¹⁹

¹⁶ Utemeljitelj je Benedikt iz Nursije (480.-547.) koji reagira protiv samoće pošto je o njoj stekao iskustvo.

¹⁷ R. LAURENTIN, *Karizmatička obnova*, str. 169-173. O anti-eklezijalnim i heterodoksnim pokretima u jedanaestom i dvanaestom stoljeću vidi: R. PAZZELLI, *San Francesco e il Terz' Ordine. Il movimento penitenziale pre-francescano e francescano*, Edizioni Messaggero, Padova 1982., str. 107-128. U tom istom povijesnom razdoblju pojavljuju se i drugi laički pokreti. Svakako jedan od snažnijih karizmatskih pokreta započeo je Joachim da Fiore koji je Crkva osudila. Uz njega svakako treba spomenuti sporne pokrete: valdenzi, amorićani, joachimiti. Apostolska braća, duhovnjaci franjevci, fratičeli, beguini i Božji prijatelji. Svi su ti pokreti suzbijeni. Ni velikani duha u 15. i 16. stoljeću nisu mirno živjeli svoju poučljivost Duhu Svetom. Sv. Terezija iz Avile (1515.-1569.) bila je optužena zbog iluminizma, ali se inkvizicija nije usudila započeti protiv nje proces. Sv. Ivan od Križa (1542.-1591.) je isto tako bio uznemirivan. Protiv sv. Ignacija Lojolskog (1491.-1556.) vođena su četiri procesa i osuđivan je na tamnicu.

¹⁸ Spomenimo ovdje mušku i žensku kongregaciju koja se nadahnjuje na spisima i djelima Charlesa de Foucauld te mušku i žensku kongregaciju koju je osnovala Majka Terezija iz Kalkute.

¹⁹ Magna carta Svjetovnih instituta je Konstitucija *Provida Mater* Pija XII. koju je objavio 12. veljače 1947.

1.3. Hijerarhijski i karizmatski darovi

Crkvu tvore institucionalna i karizmatska stvarnost. GS²⁰ u broju 7 govori o dvjema vrstama darova: hijerarhijski i karizmatički²¹ dar, a broju 12 govori o posebnim milostima kojima Duh oprskrbkuje pojedince za razne službe u korist obnove i razvoja Crkve. "Gospodine Isus opremio je svoju zajednicu ustrojstvom koje će trajati do potpunog ostvarenja Kraljevstva. Tu je prije svega izbor Dvanaestorice s Petrom kao glavom..." (KKC 765).²² A da Crkva ostvari svoje poslanje, "Duh Sveti je poučava i vodi raznim hijerarhijskim i karizmatskim darovima" (KKC 768). Predvoditeljima Crkve nisu dostatne ljudska mudrost i vještina. Njima, kao i svim članovima Crkve potrebna je osobita poučljivost u Duhu Svetom. Poučljivost Duhu znači otvorenost njegovom mnogostrukom, različitom i iznenađujućem djelovanju. Da bismo ovo bolje shvatili dovoljno je osvrnuti se na sakrament svetoga reda, koji je zasigurno sakrament apostolskog nasljeđa i predstavlja utemeljujuću instituciju Crkve. Ipak, taj sakrament, koji Crkvi osigurava zaređene službenike, karizmatske je naravi. Crkva ih ne može potpuno sama pripremiti, proizvesti, jer treba iščekivati da Duh Božji pozove neke ljude u ministerijalno svećeništvo. Crkva može samo moliti da Gospodin poziva uvijek nove radnike u svoju žetvu (usp. Mt 9, 38), ali ne može forsirati djelovanje Duha Svetoga. Stoga postoji nužna uzajamnost između institucije i karizme, kao što postoji čudesno prožimanje između otajstva Utjelovljene Riječi i djelovanja Duha Svetoga. Ivan Pavao II. tvrdi: "Institucionalni i onaj karizmatički vid gotovo su suegzistencijalni u ustroju Crkve i doprinose, iako na različit način, njezinom životu, njezinoj obnovi i posvećenju Božjega puka. Ovo je providonosno

²⁰ Pastoralna konstitucija "Gaudium et spes" o Crkvi u suvremenom svijetu II. vat. koncila.

²¹ H. Mühlen, da bi utvrdio što je karizmatsko u karizmatskom pokretu, uvodi razliku između duhovnog i karizmatskog. Po njemu duhovno znači nešto od Duha pokrenuto, bilo kao pokret Crkve bilo pokret u Crkvi. On smatra da treba redove u Crkvi smatrati karizmatskima u tom smislu, što su utemeljeni na nekoj karizmi utemeljitelja. No, za njega su oni zapravo duhovni pokreti u Crkvi, jer je Duh Sveti dao tu karizmu i pokrenuo djelovanje prema toj karizmi. Vidi: T. IVANČIĆ, "Shvaćanje Duha Svetoga u karizmatskom pokretu", u: *Duh Sveti počelo kršćanskog života i djelovanja*, str. 75.

²² *Katekizam Katoličke crkve*, Glas Koncila, Zagreb 1994.

otkriće karizmatičkog vida Crkve koji je i prije i nakon Sabora potvrdio osobito tijekom razvitka crkvenih pokreta i novih zajednica" (CL 30). U tom su smislu i različite crkvene službe rođene kao karizme Duha. Komentirajući Ef 4,1-16, Auer piše: "U tom kontekstu ministri se promatraju i kao darovi (karismata) koji dolaze od Boga kao i služenje (diakoniat), čijim posredništvom zajednica onih koji su ujedinjeni u vjeri i u ljubavi zajedno raste postajući tijelo Kristovo".²³

U tom svjetlu trebamo shvatiti da se Duh Sveti ne ograničava u posvećenju naroda Božjega preko sakramenta i zaređenih službenika. U svezi s apostolatom laika II. vatikanski sabor piše: "Za vršenje tog apostolata Duh Sveti, koji pomoću službi i sakramenta izvodi posvećenje naroda Božjega, daje vjernicima još i posebne darove (usp. 1 Kor 12,7) 'razdjeljujući svakome kako hoće' (1 Kor 12,11) " (AA 3²⁴, usp. CL 24). Duh Sveti, dakle, ne lišava nikada svoju Crkvu darova, besplatnih darova podijeljenih pojedincima na dobro čitave zajednice. U *Lumen gentium* čitamo: "Svakomu se daje očitovanje Duha na korist (1 Kor 12,7). Te karizme, bilo najsjanije, bilo jednostavnije, i više raširene, budući da su osobito prilagođene potrebama Crkve i korisne, treba primiti sa zahvalom i utjehom" (LG 12).

Služenje hijerarhije i posve karizmatički darovi popunjavaju se međusobno. Kad se izvršavanje ministrija previše udaljuje od Duha, prijete otvrdnuće i neplodnost. Ali kad se karizma diže protiv autoriteta, nadvijamo se nad ponor gdje vlada nered, iluminizam i zbrka. Karizma nosi više oznaku 'događaja' nego 'institucije'; pod neprestanim poticanjem Duha Svetoga ona snažno oživljava život zajednice".²⁵

1.4. Pluralnost - poteškoća ili milost?

Svaki duhovni program, a time i početak svakog duhovnog pokreta, započinje "dubokim nutarnjim uznemiravanjem, koje se događa u susretu između vjernika i Objave. Samo taj osobni

²³ J. AUER, *La Chiesa universale sacramento di salvezza*, Cittadella, Assisi 1988., str. 262.

²⁴ Dekret o apostolatu laika "Apostolicam actuositatem" II. vat. koncila.

²⁵ Preuzeto iz: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975., str. 167, bilješka 47. Usp. D. L. SCHINDLER, "Istituzione e carisma", u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti nella Chiesa*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 1999., str. 59-61.

poziv može jamčiti da je netko naučio kako se može i ne može misliti i govoriti o Bogu”.²⁶ Pokreti²⁷ su uvijek novi odgovor Duha Svetoga na promjenjive situacije u kojima živi i djeluje Crkva. I kao što svećenička zvanja ne može proizvesti crkveni autoritet, tako i pokreti ne mogu biti sustavno poticani od hijerarhije. Oni su darovani od Duha Svetoga, ne stavljajući time u pitanje da se crkvenom autoritetu ostavlja nužno razlučivanje, sa svrhom da ostane ono što je dobro, a odbaci ono što ne može biti prihvaćeno. Koncil to ovako izriče: “Izvanredne pak darove ne treba lakoumno tražiti, niti se preuzetno smiju od njih očekivati plodovi apostolskih djela; ali sud o njihovoj ispravnosti i urednoj upotrebi spada na one koji upravljaju Crkvom, i na koje osobito spada ne ugasiti Duha, nego sve ispitati i zadržati ono što je dobro (usp. Sol 5,12 i 19-21)” (LG 12).

U tu ekleziologiju zajedništva stavljen je sveopći poziv “Christifideles” na svetost, a time i na apostolat. Laici nisu, dakle, više samo objekt crkvene brige, takoreći “stado”, nego su suodgovorni članovi Crkve. Papa Ivan Pavao II., u svom govoru na Pedeseticu, tvrdi: “Jedan od darova Duha našem vremenu je zasigurno cvjetanje crkvenih pokreta, koji već od početka moga pontifikata neprestano pokazuju motiv nade za Crkvu i za ljude. Oni su znak slobode oblika, u kojima se ostvaruje jedinstvena Crkva, i predstavljaju sigurno novost koja još iščekuje da je se prikladno shvati u svoj njezinoj pozitivnoj djelotvornosti za Kraljevstvo Božje na djelu u današnjoj povijesti”.²⁸ U Papinim riječima prisutna je svijest o karizmatskom izvoru crkvenih pokreta: oni su “dar Duha našem vremenu”. Nadalje je naglašena “novost” jer Duh pobuđuje uvijek novost i neprestano pomlađivanje svoje Crkve. Duh istinskog pluralizma, obilježen kršćan-

²⁶ H.U. VON BALTHASAR, “Spiritualità”, u: *Verbum Caro. Saggi teologici*, vol I., Brescia 1968., str. 231.

²⁷ Blagopokojni papa Ivan Pavao II., ovako opisuje pokrete: “Što se danas podrazumijeva pod izričajem „pokret“? Izričaj se često odnosi na različite stvarnosti među njima, ponekad čak i na kanonsko uobličenje. Ako „pokret“ s jedne strane ne može iscrpiti ni odrediti bogatstvo oblika koje pobuđuje oživljujuće stvaralaštvo Kristova Duha, s druge pak strane ukazuje se jedna konkretna crkvena stvarnost, s pretežno laičkim članstvom, jedan put vjere i kršćanskog svjedočenja, koji svoj vlastiti pedagoški način temelji na određenoj karizmi, danoj u određenim prilikama i načinima, osobi utemeljitelja”. Usp. “Messaggio di Sua Santità Giovanni Paolo II ai partecipanti al seminario”, u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2000., str. 18.

²⁸ IVAN PAVAO II., *Insegnamenti*, VII./2 (1994.), str. 696.

skom odgovornošću, treba otvoriti nove putove laicima, idući u susret zahtjevima i potrebama današnjeg čovjeka. Duh Božji je taj koji pokreće srca vjernika. Nije moguće apriori planirati u koje novosti i u koje oblike On vodi laike. Kardinal Ratzinger to ovako izriče: "Ono što začuđuje jest da sva ta gorljivost nije elaborirana od nekog ureda za pastoralno planiranje, nego se je pojavila sama od sebe. Ova činjenica ima za posljedicu da uredi za planiranje – upravo kada žele biti jako 'progresivni' – ne znaju što s njima; naime, ovi pokreti ne ulaze u njihove planove. Tako, dok se javljaju napetosti oko njihova uključanja unutar postojećih institucija, ne postoji apsolutno nikakva napetost s crkvenom hijerarhijom kao takvom".²⁹

44

Zabrinutost pastira za jedinstvo crkvenog poslanja nije samo shvatljiva, nego štoviše pripada njihovoj zadaći. Osim toga, za nas danas, svaki oblik pluralnosti je prije svega opterećenje. Težnja izjednačavanju nije želja samo crkvene administracije, na određeni način je i nužna, jer se ne može izvući iz zakona birokracije. Za biskupa, a time dakle i za župnika, pastoralna pluralnost znači posao više. Toliko željena i veličana različitost, ako je se dobro promatra, uključuje trenja koja troše snagu. Napetosti i protivnosti vrlo često paraliziraju. Različiti stilovi u molitvi i u liturgiji zbunjuju. Vlastiti unutarnji jezik ima često nedostatak sposobnosti da ga svi shvate, Gomilanje zadaća i sastanaka, jer svaka skupina zahtijeva svoja prava. Samo naivan još vjeruje onoj mudroj izreci: *variatio delectat*. Ipak mnogostrukost je legitimna, jer čovječanstvo treba doći do jedinstva kroz različitost.

Jedinstvo kao teološka stvarnost (*communio*), nije svediva na jednoobraznost. Sjedinjenje je život, a jednoobraznost je smrt. To bi trebale imati pred očima bilo velike bilo male crkve i zajednice. Potrebno je sjedinjenje u jednoj ljubavi koja sve oživljuje, gdje svaki ud oblikuje tijelo sa svojim posebnim doprinosom u otvorenosti onome drugome.³⁰ Duhovnost je – prema von Balthasaru – "subjektivna strana dogmatike"³¹. Dakle, sama ispravna teologija potiče na različitost. Samo taj osobni odnos može

²⁹ J. RATZINGER / V. MESSORI, *Razgovor o vjeri*, str. 39.

³⁰ Usp. P. CODA, "I movimenti ecclesiali, dono dello Spirito", u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti nella Chiesa*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 1999., str. 92-101.

³¹ H.U. von BALTHASAR, "Spiritualità", str. 236.

garantirati da je netko naučio kako se može a kako ne može misliti i govoriti o Bogu. Greshake iz trinitarne spoznaje vjere izvodi posve praktične zaključke: "Ako se jedan božanski život ostvaruje upravo u razmjeni triju različitih osoba, Oca, Sina i Duha, onda to znači: jedinstvo i mnogost, jedinstvo i raznolikost, jedinstvo i biti drukčiji jednako su izvorni, ravnopravni, jednako važni, ponajprije u Bogu, a zatim – prema spomenutoj povezanosti Božje i čovjekove slike – i u nama".³² Raznolikost pokreta je cijena njihovog divnog dinamizma. Ali je isto tako i cijena da Riječ Božja ostane mlada.³³ *Katekizam Katoličke crkve* to ovako sažima: "U općinstvu svetih razvile su se kroz crkvenu povijest razne duhovnosti. Osobna karizma nekoga svjedoka Božje ljubavi prema ljudima mogla se prenijeti u nasljeđe, kao Ilijin duh na Elizeja i na Ivana Krstitelja, da bi neki učenici imali udjela u tom duhu. Pojedina duhovnost je također stjecište drugih struja, liturgijskih i teoloških, te svjedoči o inkulturaciji vjere u određenu čovjekovu sredinu i njegovu povijest. Kršćanske su duhovnosti dio žive molitvene predaje i nezaobilazni su vodiči za vjernike. U svojoj bogatoj različitosti one odražuju čistu i jedinstvenu svjetlost Duha Svetoga" (KKC 2684). Pozitivan i dostojanstven stav prema takvom Božjem djelovanju trebala bi biti naša zahvalnost za njegovu pravednost nejednakosti koja nas upućuje jedne na druge.

2. RAZLOZI RAĐANJA CRKVENIH POKRETA

Čovjeku nije uvijek ugodno imati glad za smislom i ispunjenjem. Tu glad uzrokuje beskonačna čežnja. Ona donosi i bol neispunjenja. Ali ona uvijek iznova silovito tjera čovjeka na novo djelovanje, u novo traganje. Toga su bili svjesni i oci II. vatikanskog koncila kada su ustvrdili: "Ljudi očekuju od različitih religija odgovor o skrivenim zagonetkama ljudske egzistencije koje, kao nekada tako i danas, duboko uzbuđuju ljud-

³² G. GRESHAKE, *An den drei-einen Gott glauben*, Freiburg-Basel-Wien 1998., str. 43.

³³ Normalno je da se to nutarnje potresanje pretvori u konkretni sadržaj. Tako se duhovni poticaj Charlesa de Foucaulda uobličuje u sliku "malenoga brata svih ljudi". Duhovnost Schönstatta postaje "savez ljubavi". Otac Lombardi živi za ideju "Bolja Crkva u boljem svijetu".

ska srca: što je čovjek, što je smisao i cilj našega života, što je dobro a što grijeh, odakle boli i zašto, koji put vodi do istinske sreće, što je smrt, sud nagrada nakon smrti i što je napokon onaj konačni i neizrecivi misterij koji obuhvaća našu egzistenciju i odakle smo došli i kamo idemo?" (NAE 1).³⁴

2.1. Vanjski uzroci

Analizirajući suvremeno društvo, možemo ga opisati kao društvo potrošnje i proizvodnje, u kojemu, dok raste čovjekova moć nad sredstvima, potamnjuju se sve više i više ciljevi. Zbog toga u društvu raste odsutnost značenja. Današnjem čovjeku ne nedostaje samo pravednost i ljubav, nego mu nedostaje i značenje svega: pravi smisao života, obitelji, rada, međuljudskih odnosa, društveno-političkog angažiranja, slobodnog vremena, seksualnosti, i sl.

Novi pokreti upozoravaju na jedan problem: ponovno otkriti da postoji život duha koji jedini može zadovoljiti čovjeka. Ne zaboravimo ni zapreke i odbijanja: relativiziranje Apsolutnog, žed za bogatstvom i za moći, hedonizam, izrabljivanje siromašnih, banaliziranje života, sveprisutnost medija koji guše dimenziju unutar-njosti. Sve nam to govori da današnji čovjek živi u jednodimenzionalnom svijetu, a sve na uštrb dimenzije duhovnog života.

Povratak svetoga³⁵, jednim dijelom ovisi i o promašaju velikih ideoloških sustava, nezadovoljstvu povezanim uz materijalizam svakodnevnice, političke praznine nesposobne dati razloge nade, odsutnost suglasnosti o velikim etičkim problemima. Događa se smrt nade, a ne razočaranja. Problem je u duhu, a ne u materiji. Nutarnja praznina, praznina postojanja, egzistencijalna frustracija, želi se ispuniti stvarima, aktivnostima, onim imati. Kušaju se nova iskustva: droga, seks, nasilje u svim svojim oblicima, da bi se na neki način ispunio bezdan koji se nosi unutra i tako pobijedili nepodnošljivu samoću. Problemi napetosti, straha, ograničenosti duha dostigli su očitu razinu i prepoznatljivi su u čitavom svijetu, da je zapravo suviše prizivati pozornost na njihovu važnost i njihove teške posljedice na

³⁴ Deklaracija "Nostra aetate" o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama II. vat. koncila.

³⁵ Vidi: J. JUKIĆ, *Povratak svetoga*, Crkva u svijetu, Split., 1988.

intimni, profesionalni, obiteljski, redovnički, svećenički, politički i društveni život pojedinca. Zato je danas potrebno, više nego ikada, pronaći praktične putove za rješenje gorućih problema današnjeg čovjeka. Opće je uvjerenje da je nužno novo duhovno promišljanje postojanja.

Duhovnost je riječ koja potiče nadu i nudi se kao metoda da bi se moglo stvarati teologiju navezanu na praksu i kulturu. Ona se nudi kao solucija za religiju u pojedinim zemljama visoke tehnologije, skoro kao lijek pustošenju sekularizacije i sekularizma, pokvarenosti hedonizma, manipulaciji tradicionalnim vrednotama i njihovim nestajanjima.³⁶ Trebamo doista vjerovati da je sazrelo vrijeme priznati da se potreba Svetoga objavljuje kao naravna potreba, stvarna kao ljubav, srdžba, opažanje, misao, osjećaj.

2.2. Nutarnji razlozi

Razloge buđenja duhovnih pokreta treba tražiti i unutar same Crkve. E. Peter navodi sljedeće razloge: "otežani odnosi s klerom, često puta neregulirani brakovi, traženje svjetonazora koji će više odgovarati današnjoj stvarnosti, obred isuviše hladan koji ne da prostora za dušu i tijelo, klerikalizam i previše birokratske strukture u Crkvi, nemogućnost unutar Crkve stvoriti duboka duhovna iskustva i 'okusiti' transcendenciju, manjak duhovnoga vodstva".³⁷ Takvo stanje neke je odvelo van Crkve, a neke su ti uzroci naveli da jednostavno dođu do izražaja unutar same Crkve.

Mnogi koji primaju sakramente, zadržavaju vanjsku pobožnosti, ali ne žive dosljedno s krsnom milošću. Metz kaže: „Križa koja je zahvatila europsko kršćanstvo nije više primarno ili isključivo križa Crkve... korijeni su ove krize dublji: ona nije samo utemeljena u stanju samih Crkava: križa je postala križa Boga“.³⁸

³⁶ Usp. S. TADIĆ, *Tražitelji svetoga. Prilog fenomenologiji eklezijalnih pokreta*, Institut društvenih istraživanja "Pilar", Zagreb 2002., str. 79-88; B. SECONDIN – T. GOFFI (edd.), *Corso di spiritualità. Esperienza – Sistematica – Proiezioni*, Quiriana, Brescia 1989., str. 5-6.

³⁷ E. PETER, "Il Pontificio consiglio per il Dialogo con i non credenti e i nuovi movimenti religiosi", u M. Introvigne (ur.), *Le nuove rivelazioni*, Elle Di Ci, Torino 1991., str. 9. Preuzeto iz: M. Špehar, *U potrazi za duhovnim iskustvom. Pitanje iskustva u religijama i čovjekovoj religioznosti*, Glas Koncila, Zagreb, 2004., str. 12.

³⁸ Navedeno prema: J. RATZINGER, *Zajedništvo u Crkvi*, Verbum, Split 2006., str. 131.

Y. Congar misli da je razlog nastanka novih crkvenih pokreta u traženju osobnije i afektivnije vjere i zajednice, što nije moguće doživjeti u "velikoj Crkvi". Prema tome, zaključuje M. Jurčević, nastanak novih duhovnih pokreta "nije samo u otvaranju Duhu nego i zajedništvu. Čovječanstvo se ispraznilo duha i zajedništva. Današnji čovjek vapije Duhu da mu vrati titraje duše te intimno prijateljstvo i zajedništvo".³⁹

Novi crkveni pokreti postavljaju teološko pitanje o dosadašnjem predavanju kršćanske teologije Duha Svetoga. Tijekom povijesti nedostajalo je pouke i iskustva Duha Božjega. Kršćanstvo se previše historiziralo i pretvorilo u slavljenja i obrede koji više ne uvode u duhovno iskustvo. Istina, govorilo se o duhovnom svijetu, ali se u njega nije uvodilo. Stoga i ne čudi da mnogi žele iskusiti Boga koji djeluje u svijetu.⁴⁰

Naš blagopokojni sociolog religije Ž. Mardešić je napisao: „Kad se učinilo da će Katolička crkva konačno pokleknuti od svojih unutarnjih kriza i izvanjskih teškoća, izronio je iz nje moćan tijek gorljivih vjernika i novih obraćenika, što se ustrajno okupljaju u male i dobrovoljne udruge, često nejednake u idejnim porukama, i zbiljskim ciljevima zauzimaju u svijetu“.⁴¹

Radi boljeg shvaćanja uzroka nastanka duhovnih pokreta nužno je pokušati iznijeti razloge koje navode sami osnivači.⁴² Tako Kiko Argüello, utemeljitelj *Neokatekumenskog puta*, u kršćansku formaciju želi uvući one koji su se udaljili od Crkve; one koji nisu bili dovoljno evangelizirani i katehizirani; one koji žele produbiti svoju vjeru i sazrijevati u njoj; one koji potječu iz kršćanskih vjeroispovijesti koje nisu u punom zajedništvu s Katoličkom crkvom.⁴³

Eduardo Bonnín, utemeljitelj *Malog tečaja kršćanstva*, uviđa da vjernici koji prakticiraju svoje kršćanstvo izgledaju neotkupljeno, nezadovoljno, tmurna i smrknuta lica. Kršćanin bi

³⁹ M. JURČEVIĆ, "Povratak pentekostalnog", str. 72. Prema istom je navedena i Congarova misao.

⁴⁰ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, str. 145-146.

⁴¹ Ž. MARDEŠIĆ, "Značenje novih crkvenih pokreta i zajednica", u: *Između povijesti i teologije. Zbornik u čast fra Atanazija Matanića*, Zadar-Krk 2002., str. 367.

⁴² Navodimo njihovo viđenje nastanka pokreta prema razgovorima s utemeljiteljima i liderima pokreta koji se nalaze u: P. J. CORDES, *Segni di Speranza. Movimenti e nuove realtà nella vita della Chiesa alla vigilia del Giubileo. Presentazione di Giovanni Paolo II*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1998.

⁴³ Usp. *Neokatekumenski Put. Statut*, Neokatekumenski centar, Rim, 2002., čl 5 & 1.

trebao biti otkupljen, i kao takav radostan čovjek, nositelj i najvjestitelj Radosne vijesti drugima. Sama tradicionalno "vjerovana vjera" nije ih zadovoljavala. Želi povratak izvornome kršćanstvu. Osnovni mu je cilj: spustiti kršćanstvo iz glave u srce, iz apstraktnih visina u konkretnu društvenu zbilju.⁴⁴ Pokret snažno inzistira na darovima Duha, ali i na osobnom pristanku na te darove, na molitvi i na "duhovnom krštenju krštenih" koje ima trostruku dimenziju: osobnu, religioznu i društvenu.

Martine Catta i Pierre Goursat, *Zajednica Emanuela*, nakon iskustva u karizmatском pokretu *Obnova u Duhu*, odvajaju se i osnivaju svoj pokret. Glavna je karakteristika te karizmatске struje je otvorenost obnovljenom daru Duha Svetoga. Karizma pokreta sastoji se u svjedočenju, uočavanju u svim okolnostima društvenog života, žive i djelujuće prisutnosti Krista – Emanuela, Boga s nama. Boga koji se zanima za sve aspekte života. Moto pokreta je "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta!" (Mt 28,20). Članovi pokreta su uvjereni da su uzeli ozbiljno dar Boga u euharistiji koja im pomaže da ponovno zadobiju dimenziju utjelovljenja: narav i milost, kontemplaciju i akciju, molitvu i zalaganje. Karizma pokreta može se svesti na tri riječi: klanjanje, suosjećanje i evangelizacija.⁴⁵

Franciszek Blachnicki, *Svjetlo i život*, organizira prvu "oazu sinova Božjih". Želi ostvariti prostor u kojem bi sve – od igre do molitve i stajanja zajedno – postalo iskustvo, život. Euharistija ne može biti samo hrana u danima blagdana, nego nešto što osnažuje život svakoga dana. Uzajamna ljubav se ne može svesti samo na molitvu, nego je treba živjeti i u igri i šetnji. Riječ treba slušati kao riječ života; molitva je prvi čovjekov odgovor na Božju riječ; obraćenje je lijek za različite oblike egoizma, robovanja i ovisnosti i pokušaj življenja u služenju; liturgija, nadasve euharistija, je privilegirani trenutak susreta s Kristom; služenje je oblik odgovornosti u zajednici.⁴⁶

Luigi Giussani, utemeljitelj pokreta *Zajedništvo i oslobodjenje*, nadahnut Duhom Svetim primjećuje da danas živimo u vremenu kad izgleda da je ono što zovemo kršćanstvo nešto poznato i zaboravljeno. Poznato, jer su tragovi kršćanstva u povijesti i odgoju mnogobrojni, ali zaboravljeni, jer sadržaj njegove po-

⁴⁴ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 52-72. Tu ideju je iznio papa Pio XII. u enciklici *Mystici corporis*.

⁴⁵ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 73-97.

⁴⁶ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 34-51.

ruke jedva da dira život većine ljudi.⁴⁷ Karizma je za njega: put koji vodi Kristu, povijesna pedagogija preko koje Gospodin vodi i neprestano obnavlja Crkvu. Pokret zato nema specifičnu karizmu. Originalni karakter ovog pokreta sastoji se u inzistiranju na tome kako se može živjeti kršćansko iskustvo. Kako razumno i razborito živjeti slobodu krštenja u kršćanskoj osobnosti kao sjećanje na Krista unutar okolnosti života, rada, politike, kulture.⁴⁸

Pokret Fokolara (Djelo Marijino) nastaje kada je Chiara Lubich, sa svojim prijateljicama, postavila radikalno pitanje o konačnom smislu ljudskoga postojanja. Djevojke su jednoga dana, nakon mnogobrojnih bombardiranja Torina, postavile egzistencijalno pitanje: "Postoje li još ideali koji ne prolaze, koje bombe ne mogu uništiti". I pronašle su odgovor: "Da, postoji takav ideal: Bog, On ostaje". Ujedinjene oko zajedničkog ideala ta mala grupa djevojaka oformila je prvi fokolar sa željom da širi evanđeoske vrednote u sredini u kojoj živi. Svojim opredjeljenjem za Boga ne bježe od svijeta, niti prakticiraju samotničku askezu, nego se u njima rađa aktivna ljubav prema bližnjima. Cilj pokreta je ostvarivanje ljubavi i jedinstva u različitosti; jedinstvo kao plod ljubavi i molitve; poticati sve dublje jedinstvo u Crkvi i izvan nje; obnova pojedinaca i društva u cjelini u duhu evanđeoske ljubavi; živjeti s Kristom među nama; davati stvarnu potporu i ujedno biti svjedokom Boga u vlastitoj sredini.⁴⁹

Prvi članovi *Katoličkog karizmatskog pokreta* (Obnova u Duhu) žele pronaći vjerski dinamizam koji nedostaje njihovoj velikodušnosti. Bili su pomalo razočarani u svom angažiranju u pokretima liturgije, ekumenizma, apostolata i mira. Profesori laici sa sveučilišta u Pittsburgu, na kongresu *Maloga tečaja kršćanstva*, susreću se sa Steveom Clarkom i Ralphom Martinom. Steve je upravo dočitaio knjigu koja ga privlači i zbunjuje: *Križ i bodež* Davida Wilkersona.⁵⁰ Riječ je autobiografiji pastora koji iz mirnoga župničkog života odlazi u opasno misionarsko iskustvo u New Yorku, među prostitutke i narkomane Brooklyna. Smisao tog iskustva opisao je u 21. poglavlju: "Odgovor je Duh Sveti". Tu profesori tražitelji nalaze ono što su tražili, ono što nedostaje

⁴⁷ Tu svoju misao dobro je razradio u svojoj knjizi: L. GIUSSANI, *Osjećaj Boga i moderni život*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar 1996.

⁴⁸ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 98-114.

⁴⁹ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 115-125.

⁵⁰ Hrvatski prijevod: *Na život i smrt*, Zagreb 1970.

„cursillosima“: Biblija, Duh Sveti, karizme. Članovi karizmatičkog pokreta željeli bi postati „proročki narod Božji“. Pripadnici tog pokreta žele doista biti veliki i istinski Bogo-tražitelji, željni živog i autentičnog religioznog iskustva. Molitva na poseban način izražava taj tražiteljski moment u religiji jer se redovito samo predanošću i molitvom dolazi do vjerničkog iskustva. Temeljeći se na evanđelju, doista se može reći da vjerničko iskustvo doživljavaju samo „oni koji kucaju“ i samo „oni koji traže nalaze“.⁵¹

2.3. Crkveni pokreti kao znak vremena

51

Vrlo često izraz „znakovi vremena“⁵² upotrebljavamo u odnosu na trenutno stanje u društvu ili kao ono što se osjeća kao „duh“ određenog povijesnog razdoblja, što zahtijeva pažnju Crkve kako i na koji način odgovoriti na te izazove. Bez sumnje *theologumenon* „znakova vremena“ treba voditi računa o suvremenim društvenim fenomenima koji se odražavaju na pastoral. Ali, istinski problem je onaj da pronađemo kršćanski smisao tih pojava. Znak upućuje na nešto što je značajno. On nema svoj smisao u samom sebi, nego u onome što treba reći. Dakle, samo opažanje znaka kao takvoga nije dovoljno. Riskiramo uvlačenje u struje i trenutne mode, ako ne nastojimo produbiti ih i analizirati ih. Zadaća je teologa da znadu očitati „znakove vremena“ koji svjedoče o Bogu u povijesti i tako anticipiraju događaj Božjeg kraljevstva. I sami pastoral treba promicati i braniti osobnu slobodu u odnosu na sve strukture koje je tlače i uvjetuju, i u isto vrijeme uočiti inovatorski potencijal urođen u vjeru u Božje kraljevstvo koje dolazi. Takvo tumačenje uspijeva samo u snazi Duha Svetoga, što karakterizira uporaba tih izričaja od strane koncila: „Da bi Crkva mogla izvršavati tu zadaću, dužnost joj je da u svako vrijeme ispituje znakove vremena i tumači ih u svjetlu evanđelja“ (GS 4) i „trudi se da u događajima, potrebama i željama koje dijeli s ostalim ljudima našega vremena razabere

⁵¹ Usp. P. J. CORDES, *Segni di Speranza*, str. 125-149. Opširnije vidi: R. LAURENTIN, *Karizmatička obnova. Katolički duhovnici, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1979.*

⁵² Opširnije vidi: N. BIŽACA, „Novi katolički pristup religijama kao znak vremena. Doprinos teologije religija razumijevanju teološko-epistemološke kategorije „znakova vremena“, u: F. E. HOŠKO (ur.), *Zbornik Marijana Jurčevića. O Čovjeku i Bogu. U prigodi 65. obljetnice života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, Teologija u Rijeci, Rijeka 2005., str. 73-95.

koji su u tome istinski znakovi Božje prisutnosti i Božjih naka-
na” (GS 11). U tom duhu Koncil ne zaboravlja podsjetiti zaredene
službenike Crkve da zajedno s laicima razabiru znakove vremena,
“ispitujući duhove jesu li od Boga, neka osjetilom vjere nastoje
otkriti mnogovrsne milosne darove laika, kako one neznatne tako
i značajnije, pa neka ih radosno priznaju i pomnjivo njeguju” (PO
9)⁵³.

Koncil dakle izričito upućuje na životnu blizinu između laika
i svećenika u provođenju pastoralna i naviještanja. Time se okreće
protiv onih oblika kulturnih i duhovnih usmjerenja zatvorenih u
nostalgiju prošlosti. Poziva na otvaranje očiju i ušiju da urone u
misao i u senzibilnost sadašnjega vremena, tako da mogu prona-
ći rješenja za dramatične probleme čovječanstva. “Ovdje se po-
javljuje – tvrdi Ratzinger – novi crkveni naraštaj na koji gledam s
velikom nadom. Čini mi se divnim da je Duh još jednom jači i veći
od naših programa te da vrednuje drugačije od onoga što smo mi
i zamišljali. U tom smislu obnova se događa tiho ali učinkovito.
Stari oblici, koji su se nasukali na kontradikciju samih sebe i na
užitku negiranja, silaze sa scene, a novo se pojavljuje. Naravno,
ono još uvijek nema puni glas u velikoj raspravi o vladajućim ide-
alima. Raste u tišini. Naša je zadaća – ukoliko smo nositelji crkve-
nih službi i ukoliko smo teolozi – da ovom novom otvorimo vrata
i da mu pripravimo prostor. Doista, nastojanja, koja su upravo
na snazi, kreću se u posve suprotnom smjeru. Ako se gleda na tu
„opću meteoreološku situaciju“ Duha, tada treba govoriti, kako
smo činili i prije, o pravoj krizi vjere i Crkve. Samo ako joj se su-
čelimo bez predrasuda, moći ćemo je i nadvladati”.⁵⁴

Teološka promišljanja kršćanske duhovnosti trebaju se
uskладiti s antropološkim pogledima jer je konkretni čovjek, je-
dinstvo duše i tijela, duha i materije, uronjen u svijet, taj koji
aktualizira duhovnost. Antropološki vidici su ti koji nude kršćan-
skoj duhovnosti nova obzorja i nove otvorenosti, koje treba staviti
pod razlučivanje i prihvatiti u njihovim pozitivnim zahtjevima.⁵⁵

Čovjek je biće u traženju. Ne priliči mu samo duh pripad-
nosti nego i duh traženja. Bog je netko koga se traži. On nije
pojmovno naviješten i zatvoren u neku definiciju. Zato trebamo
izbjeći opasnost da kršćanstvo predstavljamo kao kruti sustav

⁵³ Dekret “Presbyterorum ordinis” o službi i životu prezbitera II. vat. koncila.

⁵⁴ J. RATZINGER/V. MESSORI, *Razgovor o vjeri*, str. 40

⁵⁵ Usp. J. VERNETTE, *Nuove spiritualità e nuove saggezze. Le vie odierne dell'avventura spirituale*, Edizioni messaggero, Padova 2001., str. 219-222.

ili nešto zatvorenoga gdje su svi pokreti već zadani. Time se kršćansku zajednicu lišava osobnog iskustva i duhovne baštine kojoj su prionuli. Čovjek doista postoji samo na putu koji ga vodi prema beskonačnome. To je iskustvo koje je istovremeno praznina i blaženstvo, želja i pustinja. Za to je potrebno okrenuti se prema nutrini, sići u same sebe, slušati vlastito srce, tamo gdje se "skriveni Bog" objavljuje. Trebamo priznati da "se nije dosta pazilo na to u kom je smislu Crkva oblikovana od pojedinaca; čineći od ljudi kršćane dok su još djeca, Crkva je u biti postala izabrani narod kao što su bili Židovi. Ali to nije kršćanstvo, nego židovstvo, jer kršćani se ne mogu roditi; ne, pojedinac postaje kršćanin".⁵⁶

Mnogi vjernici su sve više u traženju nutarnjega mira, duhovnosti i mistike, nego dogmi i religioznih institucija. Nije im dostatna religija u kojoj su kršteni nego teže poznavanju vlastite religije kao mudrost življenja. Dakle, potrebno je vrednovati kršćanstvo kao mudrost: mudrost tijela, mir srca, sklad sa stvorenim. Ono zapravo što su živjeli sveti Franjo, Bernard, Franjo Saleški, Ivan Bosko, Majka Terezija, i dr. Vraćajući se svojoj duhovnoj baštini, simbolici Otaca Crkve, zdravom ezoterizmu, jeziku graditelja katedrala, može se pronaći biblijsku i mističnu tradiciju mudraca.⁵⁷ Naša kršćanska tradicija zbilja skriva bogatstvo izvanrednih simbola u liturgiji i u sakramentima.

Stoga i ne čudi da su "novi pokreti usmjereni ponajprije prema obnovi osobe. Čovjek je prvi subjekt svake društvene i povijesne promjene, ali da bi mogao izvršiti tu ulogu, mora se sam obnoviti u Kristu, u Duhu Svetom".⁵⁸

Bez brkanja duhovnoga s emocionalnim, kršćani žele ponovno pronaći osjećaj i smisao tijela u molitvi, slavlju liturgije, tjelesnih simbola koji govore srcu i osjećajima, plamen i ta-

⁵⁶ S. KIERKEGAARD, *Dnevnik*, 1983, X5 A 97. Preuzeto iz: I. DEVČIĆ, "Duhovno povijesni korijeni nove religioznosti i njezino značenje za Crkvu", u *Riječi teološki časopis* 4 (1996.) br. 1, str. 37. Istina je da je Crkva te i slične prigovore na II. vatikanskom koncilu pokušala ozbiljno razmotriti i prihvatiti. U tom smjeru ide i zahtjev za povratkom izvorima, inzistiranje na vjeri kao osobnom izboru i činu, sveopći poziv na svetost, no pitanje je li Crkva dosljedno ustrajala na tom putu ili se moglo više.

⁵⁷ Teološki pojmovi koje mi upotrebljavamo u liturgiji, propovijedanju i katehezi nisu stalni. Budući da su analogijski, govore jednostavno nešto različito od onoga što indirektno znače. Uvijek ih je moguće zamijeniti drugim, shvatljivim i shodnim pojmovima. Poštivati tradiciju ne znači ponavljati je, nego imati isti duh onoga tko ju je izmislio.

⁵⁸ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, str. 183-184.

mjan, pokret tijela i ikona. Trebamo se ispitivati o hladnoj klimi i o slavljeničkom jeziku izvjesnih liturgija. "Naš religiozni izraz koji je odbacio sentimentalizam, izobličeni triumfalizam, lažnu pozlatu, glazbu orgulja i miris tamjana, nije li strahovito osiromašio, osušio se, racionalizirao? Strogost naših blagdana završava okretanju osiromašenoj umjetnosti. Boja, glazba, ples vjerniku su također nužni za izražavanje svoje vjere".⁵⁹ Nažalost, naši su liturgijski obredi, zbog želje za jasnoćom i poukom, izgubili misterijsku i mističnu sastavnicu. Postali su previše jasni i logični u svojem izričaju i u svojoj poruci. Cijela je kršćanska istina, pa i liturgija, ostajala u 'glavi' a nije se spuštala u 'srce'.⁶⁰ Obred nam slični katehetskoj sumi ili odgojnom predavanju. Liturgijski obred, napose euharistija, "veći je misterij od same vidljive strukture Crkve i njezine organizacije".⁶¹ A to traži traženje slobodnijeg, aktualnijeg i doživljenog obrednog izražaja koji je u stanju posredovati estetske, ekstatične, duhovne i mistične trenutke.⁶²

Mnogi danas očekuju od vjerskog života ne samo spasenje nego i zdravlje duha, duše i tijela. Vrijednost se religije mjeri s njezinom sposobnošću da čovjeku pomogne da se bolje osjeća u vlastitoj glavi, u vlastitom srcu, u vlastitom tijelu, u vlastitoj seksualnosti, u vlastitoj situaciji. To je za kršćanstvo jasni poziv da ponovno otkrije važnost karizme i djela ozdravljenja na duhovnom putu. Biti pažljivi na službu ozdravljenja preko molitve, pomirenja i bratstva. Možda još nismo svjesni koliko je bitan religiozni motiv u liječenju raznih vrsta ovisnosti i ropstva.

Ti 'znakovni vremena' mogu se iščitati i u naglašavanju duhovnog aspekta u pastoralnim planovima. "Više nego ikada, danas je potrebno ponovno otkriti da su molitva, sakramentalni život, meditacija, šutnja u klanjanju, srce do srca s našim Gos-

⁵⁹ M. JURČEVIĆ, "Povratak pentekostalnog", str. 66-67.

⁶⁰ Usp. M. JURČEVIĆ, "Povratak pentekostalnog", str. 67.

⁶¹ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, str. 155.

⁶² To ne znači odbacivanje racionalnog momenta u vjeri. "Vjera je uvijek teška ravnoteža između logosa i mythosa: kršćanstvo je divno baš zbog uravnoteženog sklada koji je bio uspostavljen između ta dva elementa. Ako mythos (simboličko i misterijsko) apsorbira logos (diskurzivni i teološki element) do te mjere da ga poništava, vjera se pretvara u gnosticizam", ističe M. INTROVIGNE, *Il ritorno dello gnosticismo*, Carnago (Varese) 1993., 230. Isto tako vrijedi i obratno. Ako logos posve potisne mythos, vjera također postaje neka vrst filozofskog gnosticizma. Stoga je danas potrebno da zaboravljene elemente kršćanskog iskustva i mistike nanovo otkrijemo i predstavimo današnjem čovjeku u njihovu cjelovitom značenju.

podinom, svakodnevno vježbanje u krepostima mnogo produktivnije od bilo kakve rasprave i uvjet su za učinkovitost pastoralnog rada i planiranja”.⁶³ Riječ je dakle o “pastoralu svetosti” koji podrazumijeva autentičnu pedagogiju molitve, učinkovite kateheze o važnosti nedjelje pa i svakodnevne euharistije, zajedničkog i osobnog klanjanja pred Presvetim, čestu i pojedinačnu ispovijed, duhovno vodstvo, marijansku pobožnost, novi apostolski polet, prikladan pastoral obitelji, te dosljedno društveno i političko zauzimanje.⁶⁴ Takav pastoral nije pak moguć ako ga ne nadahnjuju, podupiru i oživljuju svećenici obdareni tim istim duhom. A to je direktni poziv na promišljanje vlastitoga karizmatškog života i prericanje sadržaja vjere kako bi bili razumljiviji i znakovitiji ljudima našega vremena.

3. TEOLOŠKO-DUHOVNO I PASTORALNO PROSUDIVANJE CRKVENIH POKRETA

Posljednjih desetljeća Crkva je shvatila da treba biti Crkva “koja uči” što znači gotovo kao napuštanje njezinog dosadašnjeg samorazumijevanja. Dugi niz stoljeća, sve do II. vatikanskog koncila, osjećala se u posjedu pune istine i da iz svoga “depositum fidei” može odgovoriti na sva pitanja ovozemaljskog života, pa i života nakon smrti. Crkvu smo dijelili na onu koja “poučava”, učiteljstvo, i onu koja “sluša”, vjernici, od kojih se jednostavno zahtijeva posluš vjere. Crkva, dakle, ne može samo prenositi zaključene istine vjere, nego uvijek iznova stajati u slušanju pred Bogom koji se objavljuje u riječi i djelu. U slušanju svi zajedno trebamo stajati pred Bogom, nositelji služba i laici, Crkva koja “poučava” i Crkva koja “sluša”. Cijeli puk Božji ima udjela u Kristovoj proročkoj službi. “Cjelina vjernika, koji imaju pomazanje od Svetoga (usp. 1 Iv 2,20 i 27), ne može se u vjeri prevariti, i to svoje posebno svojstvo očituje nadnaravnim osjećajem vjere cijeloga naroda kad od biskupa sve do posljednjih vjernika laika pokazuje opće svoje slaganje u stvarima vjere i morala” (LG 12).

⁶³ KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 131, Zagreb 2003., str. 27.

⁶⁴ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter*, str. 27.

3.1. Odgovori današnjih pastira

Nepobitno je da je zadaća učiteljstva čuvati i štiti *depositum fidei*, ali je isto tako nepobitna datost neprestano traganje za istinom. Koncilski papa, Ivan XXIII., u svom je govoru prilikom otvaranja Koncila rekao: "Naša zadaća nije samo očuvati to dragocjeno blago, kao da bismo se brinuli samo o starinama. Nego se želimo sa žarom i bez straha posvetiti zadaći koju zahtijeva naše vrijeme. Tako nastavljamo put kojim je Crkva išla tijekom dvadeset stoljeća."⁶⁵

56

Već od sinode biskupa 1987. o "Pozivu i poslanju laika" može se ustvrditi da nema jednodušnosti u promatranju novih pokreta u njihovoj pastoralnoj pomoći ili njima kao znaku Duha Svetoga za poslanje Crkve danas.⁶⁶

Nema sumnje da duhovni pokreti mogu biti motiv napetosti, katkad i poteškoće. Ali novo vino uvijek razdire stare mješine (usp. Mk 2,22). Jesu li pokreti doista opasnost za Crkvu ili su radije znak moćne prisutnosti Duha Svetoga u našoj Crkvi? Mi, pastiri, ne trebamo li dakle staviti ovo svjetlo "na svijećnjak, da svijetli svima u kući" (Mt 5,15)? Blagopokojni papa Ivan Pavao II. tvrdi da novi pokreti "pomažu kršćanima radikalnije živjeti u skladu s evanđeljem. Oni su kolijevke različitih zvanja i stvaraju nove oblike posvećenja. Promiču nadasve poslanje laika i pomažu da se to poslanje očituje u različitim područjima života. Oni potiču svetost naroda. Mogu biti glasnik i poruka za one koji drukčije ne susreću Crkvu. Često pomažu ekumenski hod i otvaraju putove za međuvjerski dijalog. Oni su lijek protiv širenja sekti i neprocjenjiva pomoć u širenju radosti i života Crkve".⁶⁷

⁶⁵ Govor su dokumentirali i tumačili L. KAUFMANN i N. KLEIN, *Johannes XXIII. Prophetie im Vermächtnis*, Freiburg-Brig 1990., str. 134.

⁶⁶ Iščitavajući pastoralna iskustva biskupa uviđa se različitost njihova razmišljanja. Neki potpuno odbacuju te fenomene, dok ih drugi potpuno prihvaćaju bez ikakvih pitanja ili kritike. Mali broj biskupa želi uspostaviti dijalog izražavajući svoje kritičke stavove i sumnje naspram nekih pojava unutar samih pokreta u Crkvi. Vidi: "Esperienze pastorali dei vescovi", u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2000., str. 111-138. Opširnije o tome piše B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti. Movimenti, associazioni, gruppi nella Chiesa*, Cisinello Balsamo 1991., koji nudi poglede pojedinih biskupa u odnosu na nove inicijative u Crkvi.

⁶⁷ IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Europa. Crkva u Europi*, Kršćanska sadašnjost 2003., str. 16.

Novi crkveni pokreti su znak i provokacija za odgovorne u Katoličkoj crkvi. Može se dogoditi da ih se promatra kao skandal. Ustvari, često uznemiruju župske aktivnosti; zanemaruju njihov kulturnu povezanost jer su "uvezeni" iz drugih crkvenih terena, zanemaruju tradicijske liturgijske pjesme, ne upotpunjuju se u već pripremljene pastoralne planove; usvajaju oblike pastoralnog djelovanja koji su strani, nepoznati i, katkad, i izloženi pogibli; polažu račun o svojim metodama produbljivanja vjere samo službenicima za to delegiranima. Kadikad se dogodi da i članovi novih crkvenih pokreta izazivaju opravdane reakcije drugih zbog njihove nedostatne razboritosti ili zbog pretjerane gorljivosti obraćenika ili štoviše zbog teološko pastoralnih pogrešaka.⁶⁸ Ali, sve ove objekcije u odnosu na nove crkvene pokrete ne dodiruju kvalitetu njihova znaka. Ako crkveni pastiri prihvate da se stave pred njih onako kako to od njih Koncil traži (PO 9), onda će se pojaviti sasvim drugi pogled: velika većina ovih pokreta pokazuje se kao sredstvo stjecanja osoba za Krista, upravo onako kako Crkva naviješta.

Još se uvijek govori da je župa naravno mjesto sudjelovanja u životu i poslanju Crkve. Ona kršćanima nudi sva sredstva za njegov put vjere. U toj perspektivi pastoral ne bi imao potrebu nikakvoga novoga elementa koji bi ga upotpunio, posebno u mjestima s dobro organiziranom pastoralnom strukturom. Potrebno je samo postati svjesnijima mogućnosti župe. Suprotno partikularnoj Crkvi (biskupija) župa kao takva nije teološka stvarnost. Ona je samo povijesno-pravna organizacija institucionalnoga elementa Crkve⁶⁹, ili euharistijske zajednice koja se rađa iz Riječi Božje i iz sakramenta. Samo euharistijska zajednica ima teološki karakter. No, nitko ne može staviti u pitanje praktičnu korisnost župe i njezinu nezamjenjivost u pastoralnom zalaganju. Niti se treba previše naglašavati prvenstvo župe nad pokretima. O tome se sa svim svojim autoritetom izrekao i sami II. vatikanski koncil: "Župa pruža uzoran primjer apostola-

⁶⁸ Usp. P. J. CORDES, *Non estinguete lo spirito. Carismi e nuova evangelizzazione*, Cinisello Balsamo 1992., str. 146-150.

⁶⁹ Opširnije o župi vidi: J. BRKAN, *Župa u zakonodavstvu Katoličke crkve*, Split, 2004. Naputak KONGREGACIJE ZA KLER, *Prezbiter*, 18 osim podsjećanja na koncilsku i kanonsku definiciju župe: "Župa je određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga povjerena župniku kao njezinu vlastitom pastiru, pod vlašću dijecezanskog biskupa", pridaje župi još tri značajna atributa: župa je euharistijska zajednica, zajednica vjere i organska zajednica.

ta zajednice time što ujedinjuje sve različitosti ljudi koji se u njoj nalaze i ugrađuje ih u sveopćenitost Crkve. Potrebno je da se laici priviknu raditi u župi usko povezani sa svojim svećenicima; trebaju pred zajednicu Crkve iznositi vlastite probleme, a isto tako i svjetske probleme te pitanja koja se odnose na spas ljudi, da se pretresaju i rješavaju na osnovi mišljenja sviju. Prema svojim mogućnostima neka pomažu svojoj crkvenoj zajednici u svakom apostolskom i misionarskom pothvatu” (AA 10).

Činjenica je da u mnogim biskupijama Crkve u Hrvata novi crkveni pokreti ostaju na rubu. Tomislav Ivančić, dobar poznavatelj novih crkvenih pokreta, o uzrocima ostajanja na rubu lokalnih crkava piše: “Ponajprije nema nekog središnjeg koordiniranja u biskupijama da bi se rad pravilno usmjerio i takva gibanja nailaze više na maćehinsko ponašanje kod crkvenog autoriteta nego kao znak Duha u našem vremenu i prostoru. No, razlog ostajanja na rubu jest u tome što sami pokreti nisu dostatno elastični da ljude obnavljaju i ostavljaju u župi, nego ih većinom izvode iz župe stvarajući neku novu grupu ne stvarajući mentalitet kod takvih da pripadaju župi i da se u njoj aktiviraju kao žive stanice Crkve. Razlog je zatim što se svećenici teško odriču uhodanih oblika pastoralnog djelovanja i ne prihvaćaju nove oblike i ponude te tako ostaje razdor između njih i laika”.⁷⁰

Papa Ivan Pavao II. u svom okružnom pismu o misijama *Redemptoris missio* veli: “Unutar Crkve razne su vrste služenja, uloga, službi i oblika poticanja kršćanskog života. Podsjećam, kao na novost što se pojavila u mnogim crkvama u novije doba, na snažan razvoj „crkvenih pokreta“, izrazito misionarski usmjerenih. Kad se s poniznošću uklope u život mjesnih crkava i kad ih biskupi i svećenici srdačno prigrlje u biskupijskim i župskim ustrojstvima, ti su pokreti pravi Božji dar za novu evangelizaciju i za misijsku djelatnost u užem smislu riječi. Zato preporučujemo njihovo širenje i korištenje kako bi se, osobito među mladima, kršćanskom životu i evangelizaciju vratila prodorna snaga, u smjeru pluralističkih načina udruživanja i samoizražavanja“ (RM 72).⁷¹ Pastiri bi sa zahvalnošću trebali prihvatiti laike koji,

⁷⁰ Preuzeto iz: S. TADIĆ, *Tražitelji svetoga*, 158. Osim toga vidi: J. BLAŽEVIĆ, “Duhovni i religiozni pokreti”, u. P. ARAČIĆ (uredio), *Jeremija, što vidiš?* (Jr 24,3). *Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu*, Diaconvensia, Đakovo 2001., str. 158-159.

⁷¹ IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

obdareni nekom karizmom, udružuju se i “poprimaju svoju formu u konkretnim zajednicama koje snagom svog iskona na novi način žive cijelo evanđelje te bez okolišanja priznaju Crkvu kao svoj životni temelj, bez koga im nije moguće opstati”.⁷² Stoga Mardešić smjelo tvrdi da lišiti se pomoći novih crkvenih pokreta “značilo bi kobno pogriješiti u čitanju znakova vremena, koji u svojoj očitosti kucaju neponovljivo na otvorena vrata. Uostalom, bez tih priliva novih zajednica i udruga, Crkva bi se brzo svela na prošlost, što je jamačno najlošija sudbina za svaku živu ideju i religiozni sustav, posebice kršćanstvo koje je bitno okrenuto budućnosti i eshatološki ispunjenju: po svojim teološkim odrednicama vjere i nade”.⁷³

3.2. Neki pozitivni aspekti

Vidjeli smo da je među razlozima nastanka crkvenih pokreta i *zajedništvo* što je jedno od temeljnih vrednota Crkve. Očito je da brojčano velike i strukturalne župe nisu još zajednica. U njima nije moguće naći onaj identitet i onu pripadnost za koju svaki čovjek ima potrebu. U velikom mnoštvu pojedinac se gubi, a u manjoj grupi može doći do izražaja. Upravo u manjim grupama “leži jedna od tajni njihove snage privlačnosti i značenja”.⁷⁴ Poznaju se potrebe drugih i mogu pomoći jedni drugima. Može se slobodno govoriti o obiteljskom ambijentu življenja.

Na temelju svjedočanstva članova tih pokreta može se govoriti o bezbrojnim *obraćenjima* koja su plod samih pokreta. Kardinal Danneels tvrdi: “Činjenica je da se najveći dio obraćenja naših dana registrira u ovim pokretima dok naše klasične strukture kao da su vezane uz ulogu servisa”.⁷⁵

Svakako jedan od pozitivnih aspekata duhovnih pokreta u Crkvi jest i uzimanje *Svetoga pisma* u ruke. Crkva je dugi niz

⁷² J. KARDINAL RATZINGER, *U službi istine*, str. 117. To bi ujedno mogla biti moguća definicija crkvenih pokreta.

⁷³ Ž. MARDEŠIĆ, “Značenje novih crkvenih pokreta i zajednica”, str. 379.

⁷⁴ A. FAVALE, *Movimenti ecclesiali contemporanei. Dimensioni storiche, teologico-spirituali ed apostoliche*, LAS, Roma 1991., str. 570.

⁷⁵ G. DANNEELS, “Evangelizzare l'Europa secolarizzata”, u: *Regno-Documenti 30* (1985.), str. 585. Vidi: “Testimonianze da movimenti e comunita”, u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2000., str. 139-181. Istina je da je naša klasična struktura, zadnjih petnaestak godina, krstila mnoge, no veliko je pitanje koliko je njih doista nastavilo živjeti svoj kršćenički savez.

stoljeća premalo prostora davala Božjoj riječi kada su u pitanju laici. Novi pokreti uzimaju kao svoj temelj Božju riječ koja želi ući u dijalog i zahvatiti svakog čovjeka osobno. Tako Sveto pismo dolazi do izražaja, ono postaje hrana bez koje se ne može živjeti kršćanska duhovnost.⁷⁶

Novi crkveni pokreti većinom su *internacionalni* i time su moćan poticaj onkraj granica mjesne Crkve i protuteža protiv stalne opasnosti od prenamagane nacionalne obojenosti Crkve.⁷⁷

U pokretima se pokazuje dobra suradnja laika i svećenika. Iako su ti pokreti laički, ne razvijaju se u suprotnosti prema hijerarhiji, ondje gdje su prihvaćeni i dobro "vođeni". Uvjerljiv znak zajedništva s hijerarhijom jest njihova otvorenost svećeničkim i redovničkim, muškim i ženskim zvanjima. Ti su pokreti mnogim svećenicima pomogli da nadiđu određeni klerikalizam.

Ti se pokreti pokazuju kao izričiti 'znak vremena' kroz novu sliku žene u Crkvi. Mnogi od tih pokreta imaju žene kao osnivaateljice i kao voditeljice. U njima se ocrtava novo zajedništvo žena i muškaraca u životu i poslanju Crkve.

Članovi duhovnih pokreta su muškarci i žene iz raznih područja društvenoga i kulturnoga života čime se stvaraju uvjeti da ti pokreti doprinesu da se oblikuje obnovljena kršćanska kultura življenja i djelovanja u svijetu. Pokreti sačinjavaju veoma moćan oblik komuniciranja vjere u našem vremenu koje je tako snažno obilježeno sekularizmom i religioznom ravnodušnošću.⁷⁸

3.3. Mogući rizici i opasnosti

Ovo razmišljanje o Crkvenim pokretima bilo bi nepotpuno ako ne uprisutnimo neke moguće opasnosti i rizike koji bi se mogli pojaviti, na poseban način ako se ne vodi računa o ekleziološkom okviru u koji se trebaju smjestiti laičke inicijative.

⁷⁶ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 239.

⁷⁷ PONTIFICIO CONSIGLIO PER I LAICI, *Associazioni internazionali dei fedeli. Repertorio*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2004. Popis donosi 123 internacionalna udruženja (bratstava, udruga, saveza, zajednica, pokreta) u krilu Katoličke crkve. U njemu možemo vidjeti povijest udruženja i osnivanja udruga, zajednica, pokreta, bratstava, njihov identitet, strukturu, raširenost, djelovanje, publikacije, sito Internet i sjedište.

⁷⁸ Vidi: „Esperienze pastorali dei vescovi“, u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria editrice vaticana, Città del Vaticano 2000., str. 111-138.

Prvi mogući rizik je onaj jednoobraznosti (unilaterizma) koji se sastoji u tome da se karizma pojedinoga pokreta tumači na pretjeran način i u mišljenju da vlastito duhovno iskustvo, kao takvo, samo iscrpljuje cjelovitost evanđeoske poruke. Taj se rizik na kraju može pretvoriti u stvarnu opasnost da se vlastiti pokret smatra Crkvom.⁷⁹ Nema veće suprotnosti istinskom jedinstvu kršćana od traženja unifikacije. Ona se sastoji u želji da se učini sveopćim neki partikularni oblik, u zatvaranju života u samo jedan od njegovih izražavanja.⁸⁰ Greshake sa žaljenjem tvrdi da u mnogim duhovnim pokretima i zajednicama prevladava jednoobraznost nad pluralnosti. Ne podnosi se da je drugi drukčiji. "Tako stariji nastoje pobijediti mlade i obratno, progresivni protiv konzervativnih i obrnuto, desni protiv lijevih i obrnuto. Svatko uvijek nastoji onoga drugoga pridobiti na svoju stranu i tako ukloniti to što je drukčiji ili ga potisnuti, čime priječi da konačno zavlada jedinstvo i sklad, mir i spokoj".⁸¹

Iznoseći tu datost ušli smo u drugi rizik u koji mogu upasti crkveni pokreti: *napetost* s mjesnom zajednicom. Kada se stvaraju te napetosti, općenito se može reći da je krivnja obostrana. Župa se katkada pokazuje protivna u odnosu na pokrete, smatrajući ih počelom smetnji koja na izvjestan način uznemiruje redoviti pastoral. Pokreti, sa svoje strane, u župi vide samo veoma zastarjelu "postaju posluživanja svetoga", kandidirajući sebe kao jedincate pohranitelje spasenja. Iskustvo koje se gaji u pokretima ne prenosi se na župu nego žele stvoriti određene "personalne župe".⁸² Oba ova ponašanja su pogrešna. Obje strane trebaju se prepustiti odgoju Duha Svetoga, duboko razmišljajući da nisu alternative, nego štoviše da su pozvane zajedno živjeti zdravu komplementarnost. Vidjevši tu opasnost treba uputiti opomenu bilo pokretima bilo lokalnim Crkvama i pod svaku cijenu treba izbjegavati "partijske sukobe" i "borbu za moć", suparništvo među pokretima i "natjecateljsku psihologiju". Jer sve to vodi gušenju u napetostima, ranjavanju zajedniš-

⁷⁹ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 153.

⁸⁰ Usp. H. de LUBAC, *Pluralismo di Chiesa o unità della Chiesa?*, Brescia 1973., str. 55.

⁸¹ G. GRESHAKE, *An den drei-einen Gott glauben*, str. 44.

⁸² Usp. P. J. CORDES, *Non estinguete lo spirito*, str. 215.

62 tva i slabljenju crkvenog poslanja.⁸³ Gdje postoje nove inicijative i novi pokreti, poslije nužnog kritičkog ispitivanja, mjesna Crkva treba biti spremna prihvatiti u njima određenu crkvenost, premda se te inicijative ne prilagođavaju postojećima. "Sama Crkva je prije svega, tvrdi papa Ivan Pavao II., „pokret“, poslanje”.⁸⁴ Stoga nije moguće a priori planirati u koje novine i u koje oblike Duh vodi vjernike. "Sastavni je dio svećeničke pastirske službe – ističu naši biskupi – i izgradnja kršćanske zajednice, u kojoj on uočava i prepoznaje vrijedne, zdrave, karizmatičke elemente, vodi računa o pojedincima, potpomaže njihov rast u karizmama koje imaju i usmjerava ih na službu cijeloj zajednici (usp. LG 15, 31; GS 43)".⁸⁵ Župnikova je briga dakle da pokreti, udruženja koja postoje i djeluju u župi, pruže svojstveni specifični doprinos misijskome životu same župe. Različiti načini udruživanja, bilo u tradicionalnim oblicima bilo u novijim crkvenim pokretima, daju Crkvi životnost i tvore istinsko 'proljeće Duha' i zato u sklopu župe treba izbjegavati svaku isključivost i zatvorenost pojedinih grupa.⁸⁶

U nekim pokretima uočava se traženje *izvanrednih* fenomena i susreta s Bogom bez patnje, bez napora, bez križa. Više se zanimaju za darove nego za Darovatelja. Svjesno se zaboravlja da "evanđelje nije obećanje lakih uspjeha".⁸⁷ To nagnuće da se provodi duhovni život bez osobnog zauzimanja i bez zahtjevnosti karakteristično je za nestalne osobe. Traže se i nalaze odgovori i

⁸³ J. Kardinal Ratzinger smjelo upozorava: "s ovoga se mjesta mora doviknuti i mjesnim Crkvama te biskupima da ne smiju biti poklonici nikakva uniformizma, jednoobraznost, u dušobrižničkom planiranjima i oblikovanjima. Oni ne bi smjeli svoje vlastite pastoralne planove podignuti na razinu mjerila i mjerodavnosti onoga što bi bilo dopušteno činiti Duhu Svetome. Od množine tolikih pustih ljudskih planova moguće je da Crkve postanu nepropusne za Duha Svetoga, nepropusne za onu snagu od koje zapravo Crkva živi. Ne smije se dogoditi da se sve podredi jednoj jedinstvenoj organizaciji. Radije manje organizacije, a više Duha Svetoga! Pogotovo se ne smije dopustiti takav pojam *communio* – zajedništva u kome je vrhovna dušobrižnička vrednota izbjegavanje sukoba! Vjera je uvijek i mač te nekad ona zna upravo izazvati ili iziskivati pravi sukob zbog istine i ljubavi (usp. Mt 10,34). Nekakav koncept crkvenog jedinstva, u kome se već unaprijed isključuju konflikti kao suvišna polarizacija te gdje se nutarnji mir prodaje odricanjem od cjeline i cjelovitosti svjedočenja, doskora će se pokazati krajnje varljivim", *U službi istine*, str. 120.

⁸⁴ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994., str. 146.

⁸⁵ HBK, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća*, GK, Zagreb 2002., str. 83.

⁸⁶ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter*, str. 29.

⁸⁷ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, str. 124.

solucije u skraćenom, neposrednom i osobnom odnosu. Nije mali broj onih koji očekuju od Duha Svetoga lagan način izbavljenja od poteškoća i konfliktnosti. Teolog "duhovne obnove", engleski dominikanac Simon Tugwell, vidi opsanost tendencije da se od Duha Svetog očekuju stvari koje mi ljudi pomoću milosti trebamo živjeti i boriti se s njima.⁸⁸ Time se želi uštedjeti napor dugih i teških posredništava: egzegetsko približavanje Svetom pismu, analiza društvenih problema, razrađivanje problema koji dolaze iz krize Crkve kao posljedica neobičnog preobraženja svijeta.

U tom kontekstu treba napomenuti i činjenicu da svaki duhovni pokret (u širem smislu, podrazumijevajući pod tim i različite molitvene grupe, susrete članova duhovnih pokreta,...) ima svoga *lidera*. Osobe, nadasve one manje stabilne, mogle bi razviti afektivnu ovisnost u odnosima s tim liderom s mogućim uočavanjem prenošenja fenomena. Ako neka osoba vjeruje da djeluje pod direktnim poticajima Duha Svetoga i vjeruje da je usmjerila svoje osjećaje prema Bogu, a kasnije otkrije da je to sve bilo plod psihodinamike grupe, ostaje frustrirana, zbunjena. Ovdje svakako treba upozoriti i na veliko značenje slobode. Zašto Pavlova tvrdnja „za slobodu nas Krist oslobodi“ (Gal 5,1) ili još u širem smislu čitava provokativna biblijska poruka o „istini koja nas čini slobodnima“ (usp. Iv 8,32) ograničava duhovnu slobodu u nekim pokretima? Doista djeluju protivno tome ako se osobna sloboda ograničava, čak oduzima, možda pod izlikom poslušnosti. Ne daje li se još uvijek u našoj Crkvi i u novim crkvenim pokretima prednost poslušnosti autoritetu, vjernom opsluživanju ustaljenih normi?

Mnoge osobe nose u sebi "narcističku ranu", ali također i "narcističku pomamu". Strast s kojom osoba prihvaća praksu izvanrednih fenomena i s kojom ih brani jest izričaj prethodnih osjećaja. Duhovna grupa je iznimno prihvaćujuća, ohrabruju se najmanje inicijative. Duhovni vođa vrlo često služi kao objekt identifikacije, premještanja. Rasti znači postajati sve više svjestan vlastite osobnosti, jedinstvenosti, neponovljivosti. Ponekad se ima dojam da pojedine osobe žrtvuju to nagnuće rasta, lako napuštaju borbu za osobnost i prepuštaju se nesvjesnome, nekontroliranim snagama, psihozi mase. Utjecaj grupe uvijek djeluje u pravcu nazadovanja u pojedincima osnažujući načine dje-

⁸⁸ Usp. S TUGWELL, "Quelques questions", u: *La Vie spirituelle*, 600 (1974.), str. 68. Preuzeto iz: M. JURČEVIĆ, "Povratak pentekostalnog", str. 72.

tinjeg ponašanja. Osim toga, znak izvjesnog infantilizma može biti i neprestano traženje samo ugodnih iskustava, neprestane radosti. Tomu mnogo doprinose i svećenici koji svojim "pacijentima" daju veoma laka obećanja bez ikakvog osobnog zalaganja. Religija koja služi nečemu nije nikakva religija. Ne žive li takvi krilaticu: religija da – Bog ne.⁸⁹ Duhovni se život sastoji u nasljedovanju Isusa, koji nije iskusio samo radost, nego i žalost, tjeskobu, razočaranje.⁹⁰

Potonji simptom opasnosti je *pasivnost*. Nije mali broj osoba koje žele živjeti samo razdoblja zanosa. Vrlo oskudno osjećaju stvarnosti. Bježe od odgovornosti. Nije rijetkost da u pokrete bježe vrlo strašljivi ljudi ne bi li drugi za njih donijeli životne odluke i tako ih rasteretili. Evanđeoski zahtjev da postanemo kao djeca nema ništa zajedničkog s djetinjim nazadovanjem, nego ga treba tumačiti u smislu zrelog čovjeka kako ga vidi Pavao, tj. odrastao koji je sposoban preuzeti životne odgovornosti u potpunoj ovisnosti o Božjoj dobroti. Duhovni pokreti trebaju čovjeka voditi "najskorvitijoj jezgri i svetištu čovjeka, gdje je on sam s Bogom čiji glas odzvanja u njegovoj nutrini" (GS 16). Svaki oblik duhovnosti treba privoditi onom "nutarnjem" susretu s Bogom i osposobljavati za nj. Zato duhovni pokreti trebaju pomoći svojim članovima da oblikuju savjest i da u vlastitoj odgovornosti djeluju prema njoj.

U novim crkvenim pokretima može se susreti i *fundamentalizam*. Neki se duhovni pokreti u najboljoj namjeri vraćaju samo na Sveto pismo, misleći prvenstveno na slovo Pisma, a time se otvara novo pitanje, je li slovo uvijek i "istina" Pisma? Nerijetko projiciraju i primjenjuju neposredna rješenja koja nalaze u Božjoj riječi na obiteljske odnose, na teške probleme današnjice. Ne dopušta se nikakva izvanjaska norma: ni magisterij Crkve, ni autonomni razum, niti dodatna objava. Sigurnost za sve nalaze

⁸⁹ Usp. J. RATZINGER, *Zajedništvo*, str. 131.

⁹⁰ Usp. M. SZENTMARTONI, *In cammino verso Dio. Riflessioni psicologico-spirituali su alcune forme di esperienza religiosa*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1998., str. 149-153. M. Špehar ipak pretjerano zaključuje: „Još nisam našao, u svom traženju i pregledu ponuda, bilo izvan Crkve bilo unutar Crkve, da neka od tih novih gibanja nude križ! Krist je u svojoj Radosnoj vijesti najviše nudio križ i nikoga nije htio zavaravati niti previše obećavati“, *U potrazi za duhovnim iskustvom*, str. 29

u emociji nutranjeg stanja duha prilikom “izljeva Duha Svetoga” u molitvenom zanosu.⁹¹

Ima pokreta koji duhovnost odviše traže afektivnome i time upadaju u opasnost da zabrazde u jednostrano, osjećajno „zanesenjaštvo“, u život s emocionalnim nabojem.⁹² Kada se ukaže veliko povjerenje osjećanosti, onda smo na najboljem putu negacije uma, što je svojstveno fideizmu i sentimentalizmu. To se može odnositi prema istini, pa i prema istini vjere. Koncil naglašava dostojanstvo razuma: “Razumna se narav ljudske osobe usavršuje i treba da se usavrši mudročću, koja blago privlači čovječji duh da traži i ljubi istinu i dobro” (GS 15). Iako je dobra poželjna „sigurnost“ u vjeri, svi smo mi u traganju za dubljom istinom prema kojoj nas potiče Duh Božji.

3.4. Kriteriji razlučivanja

Gledajući na biblijski duhovski događaj otkrivamo i kriterije za prepoznavanje Duha Božjega: on otvara vrata i prozore prema drugima; raskida uskoću poznatoga prostora; plašljivu družinu šalje mnogima; daje da svatko govori svojim jezikom jednu poruku (usp. Dj 2,1-12). Nadalje, za ispravno vrednovanje crkvenosti novih pokreta u Crkvi nužno je sučeliti njihovo iskustvo s kriterijima koja nam predlaže “*Christifideles laici*” u broju 30.

Ispovijedanje katoličke vjere u njezinoj cjelovitosti: “u prihvaćanju i razglašavanju istine o Kristu, o Crkvi i čovjeku u poslušnosti Crkvenom Učiteljstvu, koje je autentično tumači”.

Svjedočenje čvrstog i uvjerenog zajedništva s čitavom Crkvom: “u sinovskoj odanosti papi koji je trajno i vidljivo središte jedinstva opće Crkve, i s biskupom koji je vidljivo počelo i temelj jedinstva posebne Crkve i u uzajamnom poštivanju svih oblika apostolata u Crkvi”.

Suglasnost i dioništvo u apostolskom poslanju Crkve: “ona je da ljudima naviješta evanđelje, da ih posvećuje i tako usmjeri njihovu kršćansku svijest da budu sposobni u različite zajed-

⁹¹ M. JURČEVIĆ, “Povratak pentekostalnog”, str. 73. Takav pristup Objavi lako dovede do subjektivnosti. Ona vodi u neku vrstu religije za osobnu potrošnju, o bogu po vlastitoj mjeri, koji treba poslužiti isključivo osobnom zadovoljstvu. Religioznost se tu zapravo svodi na neku vrst privatne toalete. Lako se može upasti u subjektivizam svojstven raznim “iluminizmima” na području duhovnoga.

⁹² Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 222.

nice i u različite ambijente unijeti duh evanđelja”, tj. da budu subjekti nove evangelizacije.

Zalaganje oko prisutnosti u ljudskom društvu: “kojim se, u svjetlu društvenog zalaganja Crkve, stavlja u službu cjelovita dostojanstva čovjeka” zbog pravednijih i bratskijih odnosa u društvu.

Prvenstvo sveopćeg poziva kršćana na svetost: “što se očituje u plodovima koje Duh u vjerniku proizvodi kao rast prema punini kršćanskog života i savršenoj ljubavi”.

Svaki crkveni pokret, kao i oni koji razlučuju duhove, trebaju biti usredotočeni na: *svoj temelj* - Božji plan ljubavi koji želi ostvariti u Kristu pomirenjem ljudi s Bogom i ljudi međusobno; *svoj izvor i model* - Isusa Krista, utjelovljenu Riječ, jedinog Vođa, u kojega se vjernik ucjepljuje preko krštenja da živi u Njemu po Njemu i za Njega; *svojeg protagonista* - Duha Svetoga životvoraca, koji dijeli darove i upućuje u svu istinu. On je jedini Učitelj; *svoje životno središte* - ljubav prema Bogu i prema bližnjemu; *svoj put* - prakticiranje kreposti kao ostvarenje pashalnog misterija; *svoje mjesto rođenja i rasta* - eklezijalna zajednica jer samo iz toga zajedništva može doći do produbljenja iz snage Duha u Crkvi; *svoj ambijent provođenja* - svijet koji nam se predstavlja kao prispodoba Boga.

R. Laurentin to izriče na ovaj način: „Crkveni pokret ima budućnost ako odgovara istinskim duhovnim potrebama osoba i pojedinaca u Crkvi, ako se temelji na bitnim vrednotama kršćanskog života, ako je sposoban živjeti povijest danas bez tuge za prošlošću koje više nema i unaprijed ne bježi u maštajuću budućnost, već hoda u snazi zajedništva s Crkvom, pod vodstvom Duha“.⁹³

ZAKLJUČAK

Više je nego očito da samo jedan način ili samo jedan duhovni put ne može iscrpiti beskrajna bogatstva Duha Božjega u ostvarenju onoga koji mu se prepušta na temelju darova koje je primio. Polazeći samo od plana Božje ljubavi, ostvarene u Isusu

⁹³ Navedeno prema: J. CASTELLANO, “Movimenti ecclesiali”, u: *Dizionario enciclopedico di Spiritualità /2*, a cura di Ermanno Ancilli, Città Nuova, Roma 1992., str. 1688.

Kristu i dovedene do potpunosti po Duhu Posvetitelju, može se govoriti o mnogostrukosti življenja kršćanske vjere.

Novi crkveni pokreti mogu biti znakovi nade. Oni naviještaju da Duh Božji podupire i pobuđuje događanje Crkve. Isti Duh osnažuje u vjeri one koji su u traženju nečega što pokazuje njegovu snagu. To treba proširiti naš pogled prema onome gdje Duh Božji inače još puše, možda i u skupinama i osobama gdje mi to uopće ne želimo primijetiti.

Živimo u Crkvi gdje se organizacijska jezgra i birokratska struktura napuhuju. Time crkveni *munus* poslanja i evangelizacije upada u rizik da bude zamijenjen zabrinutošću za samočuvanje. Sigurno je protivno djelovanju Duha načelo protivljenja novome i nesprijetnost da se napusti i ono "staro", pa makar nam bilo drago. Odredbe, pa i one najmudrije, naravnoga i božanskoga zakona, ne smiju biti nametnute čovjeku kao krletka njegovoj slobodi. To je izdaja čovjeka i samoga Boga koji je dao čovjeku slobodu. Bez sumnje je istinito da mjesna Crkva, uz nužno kritičko teološko-duhovno i pastoralno prosuđivanje, treba biti otvorena svim crkvenim putovima vjere i ne treba nikoga prisiljavati na točno određeni duhovni oblik. Isto tako je istinito da zaređeni službenici ne primaju mandat samo za one koji slijede "standardni program" zajednice, nego da trebaju prihvatiti, slijediti i poticati svaki način dosljednog življenja evanđelja, jasno ako je doista riječ o načinu života koji je u skladu s evanđeljem (PO 9).

U svakom slučaju, crkveni pokreti su veliki znak vremena, znakovi nade. Ne dokučiti ovaj znak, ne prihvatiti ga, bio bi nagovještaj određene pastoralne ravnodušnosti. Ako nam se to dogodi onda bi zaslužili prijekor koji je Isus uputio farizejima: "Lice zemlje i neba umijete rasuditi, kako onda ovo vrijeme ne rasuđujete?" (Lk 12,56), a novi crkveni pokreti bi u samom Gospodinu mogli naći branitelja. Stoga su nam nužna dva oka: jedno koje upravlja svoj pogled na Sveto pismo koje objavljuje Boga i njegov način čitanja povijesti, a drugo upravljeno na aktualnoj kulturi preko koje upoznajemo čovjeka i njegov konkretni način postojanja. Riječ Božja treba ući u čovjekovo postojanje da ga oživi, informira i formira iznutra.

NEW CHURCH MOVEMENTS THEOLOGICAL-PASTORAL ANALYSIS

Summary

68

In this work the author speaks about new Church movements explaining how to understand them theologically and pastorally and include them in the life and mission of the Church. Starting from the explication of pneumatological-charismatic reality of the Church itself and every spiritual life, in the first part of the work the author presents the essential guidelines of biblical foundation of the Church's charismatic reality and gives a brief view on the history of the Holy Spirit's activity in encouraging the charisma. The context considered here is the relation between the two essential gifts of the Holy Spirit in the Church: hierarchical and charismatic. Then the author diagnoses the reasons for the developments of the movements themselves, giving reference to the situation within the Church and society and sets out the possible causes of such a wide range of new religious movements, wondering if they are the "signs of time". In the third part the author presents the theological-spiritual and pastoral analysis of Church movements. He considers the reactions of the Church Magisterium and the shepherds, the positive givens, the possible risks and dangers as well as the criteria of differentiation that we are all called for.

Key words: Holy Spirit, God's people, charisma, hierarchy, spiritual experience, signs of time, movement, parish, community and diversity